

דיון בועדה לזכויות הילד: הגנה על קטינים מפני תכנים מזיקים באינטרנט
נייר עמדה מטעם איגוד האינטרנט הישראלי¹

מרץ 2012

1. חשיפת קטינים לתוכן באינטרנט

ברשת האינטרנט גלומות אפשרויות מדהימות וניתן להגיע באמצעותה לעולם ומלואו. הרשת משמשת את כולנו לאיתור מידע, מפגשים עם אנשים (קרובים ורחוקים, מוכרים ושאינם מוכרים), הבעת דעות, פעילות עסקית ועוד. גם קטינים משתמשים ברשת האינטרנט כדבר שבשגרה לצורך פעולות לימודיות, כגון: הכנת שיעורי בית, לימוד והעשרה, לשם תקשורת עם חברים ומכרים מהארץ ומהעולם או לצורך משחקים ואף צפייה בטלוויזיה ובסרטונים. היכרותם של הקטינים עם הטכנולוגיה ועם האפשרויות הגלומות באינטרנט, עשויה לעיתים לעלות בהרבה על זו של הוריהם, גם אלה העובדים עם המחשב והאינטרנט במשך כל שעות היום. הם משתמשים ברשת מכל מקום – מהבית (במקרים רבים אף מחדרם הפרטי), מהסלולרי, מבית הספר, מבתי חברים ועוד. השימוש הנרחב ברשת האינטרנט חושף את הילדים למידע עצום. רובו המכריע חיובי ומועיל. אך בד בבד, הם עלולים להיחשף לתכנים פוגעניים – לרבות תכנים פורנוגרפיים, אלימים וכד'. בחלק גדול מהמקרים, ילדים, בעיקר בגילאים צעירים, מגיעים לתוכן הפוגעני בטעות, לעיתים ע"י הקלקה על אחת מתוצאות החיפוש המכילה תוכן לא ראוי.

2. מה עושים?

2.1 סינון תכנים

בשנים האחרונות התפתחה עד מאוד הטכנולוגיה בתחום. בשוק קיים מגוון גדול של אפשרויות לסינון תכנים או להתראה על חשיפת הילד לתכנים שההורה קבע שלא ראויים. שירותים מעין אלה מוצעים ע"י ספקי האינטרנט בחינם או בתשלום סימלי, ניתנים ע"י ספקי אינטרנט ייעודיים המבצעים את סינון התכנים כחלק מהשימוש הרגיל באינטרנט של לקוחותיהם או ניתנים להורדה / לרכישה מהאינטרנט. במקביל, מוצעים פתרונות סינון מתקדמים ע"י סביבות העבודה כגון: גוגל כרום, Windows וכד'. ועוד – מוקמות יותר ויותר סביבות המיועדות לילדים / בני נוער בלבד. חלקן מאפשרות הצטרפות אך ורק של קבוצה מוגדרת של ילדים. בסביבות אלה מבוצע ניטור על הדברים הנאמרים וננקטות פעולות כשעולה שיח לא ראוי.

עם זאת, יש לזכור כי האמינות של שירותים אלה הינה חלקית. תוכנות הסינון אינן חוסמות את התכנים הפוגעניים ב-100%. במקביל, תוכנות הסינון אינן מגינות על הילדים מפני גורמים פוגעניים (פדופילים המסתובבים ברשת ומחוצה לה, יעוץ להתאבדויות, עידוד לשימוש בסמים וכד'). ומנגד – תוכנות הסינון חוסמות גם תכנים חיוביים ולגיטימיים ובכך עשויות לפגוע ביכולת של הילד להגיע למידע שהוא אולי חשוב.

¹ איגוד האינטרנט הישראלי הינו גוף בלתי תלוי, שהוקם בשנת 1994 ומנוהל ע"י 9 חברי הנהלה, הפועלים בהתנדבות. האיגוד פועל מתוך האמונה כי האינטרנט מגיע לכולם.

בתוך כך, אנו מפתחים ומשפרים שרותי תשתית החיוניים לקיומו של האינטרנט בישראל ולתועלת כלל אזרחיה. במסגרת זו, אנו פועלים למימוש יתרונותיה של הרשת תוך שמירה על האופי הפתוח והגלובלי שלה, קידום תכנים איכותיים חופשיים, הטמעת תרבות דיגיטלית והגברת המודעות לגלישה בטוחה, צמצום הפער הדיגיטלי בישראל וייצוג ישראל במסגרות בינלאומיות בעלות חשיבות רבה לקביעת עתיד האינטרנט.

תיקון מס' 49 שהוכנס לפני כשנה לחוק התקשורת (בזק ושידורים), מחייב את ספק הגישה לאינטרנט ליידע את מנוייו בזמן ההצטרפות, החידוש ואחת לשנה לפחות במהלך תקופת ההסכם "בדבר אתרים ותכנים פוגעניים באינטרנט ואפשרויות ההגנה מפניהם, לרבות אמצעים טכנולוגיים המיועדים לסינון אתרים או תכנים". עוד מחייב התיקון את ספק הגישה לאינטרנט להציע למנויי שירות יעיל לסינון של אתרים ותכנים פוגעניים באינטרנט ללא תשלום נוסף. בפועל, ספקי הגישה ממלאים חובה זו רק בצורה חלקית. תוכנות הסינון המסופקות על ידם חנים, הינן בסיסיות ביותר והן מסופקות אך ורק לאלה היודעים לבקש אותן מהספק.

2.2

הסדרה עצמית

הסדרה עצמית (Self Regulation) היא קביעת נורמות התנהגות בתחום נתון על ידי הגורמים המעוניינים באותו תחום (התעשייה, ספקי השירותים, הציבור). לנורמות אופי וולונטרי, בניגוד לחוקים ודינים שתוקפם מחייב משפטית. הרעיון הוא כי הקביעות יגיעו מלמטה - מהציבור ומהגורמים הפעילים בשוק, במקום כקביעה מלמעלה - מהכנסת, הממשלה ומבתי המשפט.

החל מינואר 2007 פעל האיגוד לקידום רב-שיח בין ספקי הגישה לאינטרנט. מטרת הרב-שיח היתה להגיע לכללים מוסכמים על ספקי הגישה לאינטרנט להגנה על קטינים ברשת האינטרנט. בתהליך השתתפו נציגים של ספקי הגישה הגדולים. כללי ההתנהגות שגובשו במסגרת הרב-שיח זמינים לצפייה ב-

www.isoc.org.il/hasdara/isp/rules.html

אולם, בשל חוסר שיתוף פעולה מצד ספקי הגישה לא התקדמה ההסדרה. העקרונות שגובשו שולבו בתיקון 49 לחוק התקשורת, כמפורט לעיל.

2.3

חינוך והסברה לשימוש נכון באינטרנט

איגוד האינטרנט הישראלי פועל מזה 7 שנים בשיתוף עם מגוון גופים מכל המגזרים להעלאת המודעות לגלישה בטוחה ואחראית ברשת, תוך הדגשת החדשנות, היצירתיות והעצמה האישית והחברתית המתאפשרת בעקבות שימוש מושכל באינטרנט וברשתות חברתיות. לצורך פעילות זו גיבש האיגוד תוכנית לאומית גלובלית – "אזרחות דיגיטלית" לשימוש נכון ברשת. מטרתה של תוכנית זו הינה ללמד נורמות התנהגות מתאימות ואחראיות לשימוש בטכנולוגיה. כחלק מהתוכנית פותחו ערכות לימוד מקוונות למורים ולמורי-מורים, הופקו פעילויות למורים ולתלמידים העוסקות ברשתות חברתיות (אתר "בין הצילצולים" ו"מחברים"), פותח סמינר לטיפוח והעצמת תלמידים מעורבים ומובילים בכל הקשור לאזרחות דיגיטלית בקהילה, גובשו תהליכים בשיתוף מועצות תלמידים ונער ארצי, מחוזי ויישובי לעידוד ופיתוח מנהיגות נוער לגלישה נבונה ברשת והועלה אתר "יותר חכמים מהאינטרנט" (www.safe.org.il) הכולל מידע רב להורים, בני נוער וילדים. האיגוד שותף ומוביל בפרויקטים רבים בתחום החינוך וההסברה לשימוש נכון ברשת כגון פרויקט הדרכות הורים של עמותת אשנ"ב, היום הלאומי לאינטרנט בטוח בשיתוף משרד החינוך ומטרת ישראל, הדרכה וליווי תכניות יישוביות בתחום גלישה בטוחה ברשת בפרויקט 'עיר ללא אלימות' ועוד.

2.4

תמיכה בנפגעים מפגיעות ברשת

איגוד האינטרנט מפעיל 'קו תמיכה' לפגיעות ברשת שיהווה כתובת מרכזית לפניות הציבור, מוסדות ולבעלי תפקידים לדיווח על אירועים פוגעניים, לקבלת תמיכה ולעזרה בהתמודדות איתם כמו גם הפנייה להמשך טיפול מניעתי.

כיום פועל המוקד במתכונת פיילוט (בין השעות 09:00-17:00) ומספרו: 03-9700911. המענה האנושי הטלפוני מאוייש ע"י נציג שהוסמך והוכשר לקבל את פניות הציבור בנושא, כמו כן, קיים מענה לדוא"ל המגיע דרך אתר "יותר חכמים מהאינטרנט" (www.safe.org.il).

קו התמיכה לפגיעות ברשת במתכונתו הנוכחית נותן מענה לפונים בנושאי: הטרדות באינטרנט, פריצה לחשבונות מייל ולרשתות חברתיות, התחזות, פגיעה ברחבי הרשת, טיפול ודיווח על תכנים פוגעניים/פעילויות לא חוקיות.

הפעלת 'קו התמיכה' מבוצעת תוך איפיון הפנייה וניתובה לטיפול ע"י הגורמים המוסמכים לפי העניין. הקו פועל בשיתוף משטרת ישראל, משרדי ממשלה (בטחון פנים, משפטים, רווחה, תקשורת, חינוך), סניגוריה ציבורית, המועצה לשלום הילד, שפ"י, ער"ן, Yelem, גוגל, כמו גם עם נציגות מפייסבוק העולמית.

3. מה עוד צריך לעשות? מסקנות והמלצות

3.1 יש למצוא דרך לקבוע לספקי הגישה מינימום נדרש לתוכנות סינון המסופקות חנים על ידם ולדרוש מהם לפרסם

את דבר אפשרות קבלת תוכנות סינון ללא תשלום. כמו כן, יש לדאוג לאכיפה יעילה יותר מול ספקי הגישה לאינטרנט לקיום הוראות חוק התקשורת בכל הנוגע לאספקת תוכנות סינון וידוע לקוחות על תכנים פוגעניים.

3.2 ליצור אינטרס (בדרך של חקיקה או בדרך של הסכמה פורמלית של הכנסת) לספקי האינטרנט (ספקי הגישה וספקי התוכן) לבצע הסדרה עצמית.

3.3 מתן תשתית טכנולוגית הולמת למשטרת ישראל והגדרת תקנים, בתוך המשטרה וכסיוע לה במטרה להגביר אמצעי אכיפה של חוקים קיימים, והעמדה לדין של העוברים על החוק.

3.4 להוסיף ולהפיץ את הידע אודות גלישה בטוחה ברשת להורים, מורים ותלמידים למען הגברת המודעות לשימוש נכון ברשת.